

ЦИФРОВА СХЕМОТЕХНИКА

ЛЕКЦИЯ #9

Схемотехника на RAM полупроводникови памети (SRAM, DRAM)

**Оперативни запомнящи устройства (ОЗУ) – за текущо
(оперативно) съхраняване на данни в КС**

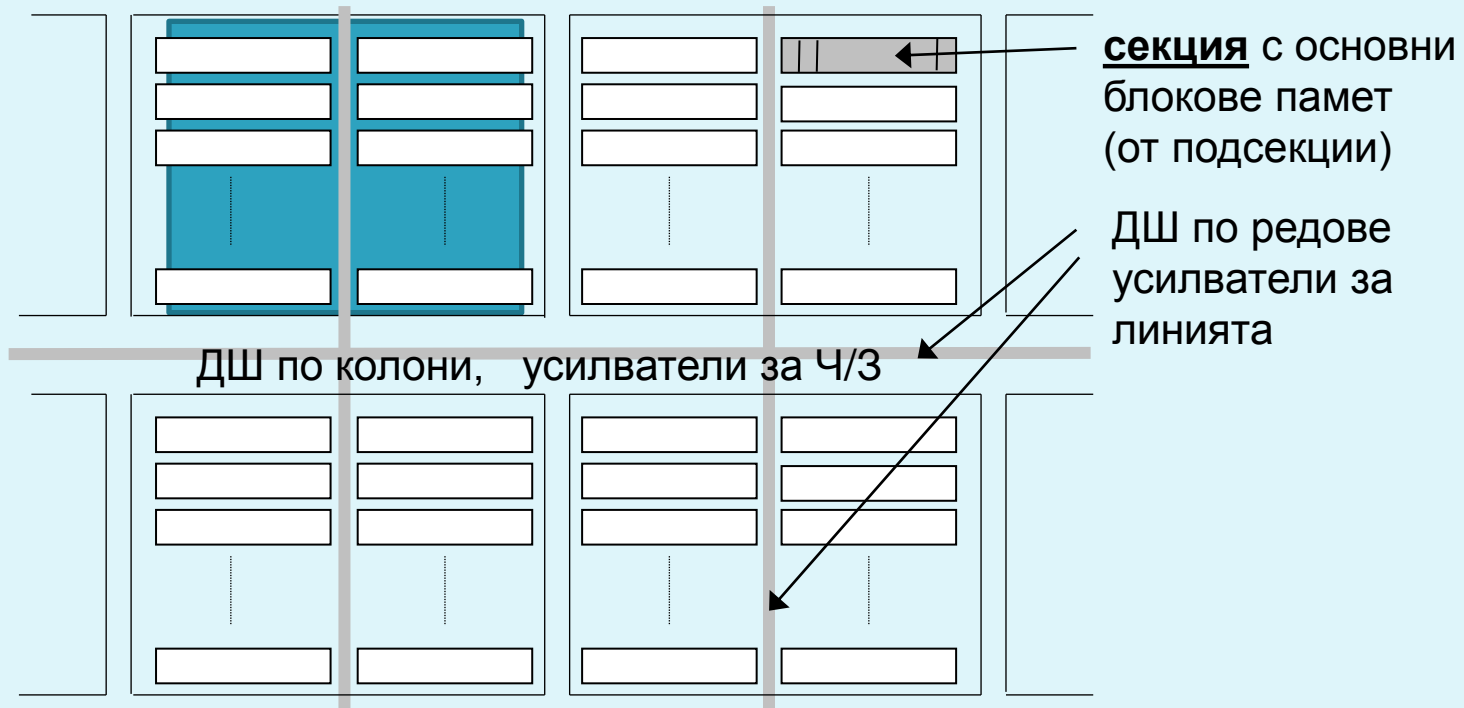
- **Статични - SRAM** (съхраняват данните при включено захранване към схемата): ЗК на база на тригерна структура (биполярна, MOS, CMOS);
- **Динамични - DRAM** (необходимо е “опресняване” за да се съхрани информацията): ЗК на база MOS структура и зап.капацитет ($C_{зап}$), имат специфична схемотехника на ЗК.

Структура: матрица от ЗК, адресни дешифратори (АД-по редове и по колони), поддържащи схеми (усилватели за четене/запис и др.)

Задачи: (1) схемотехника на ЗК; (2) анализ на R/W – в структурата на ЗК и в цялата памет; (3) параметри; (4) предимства/недостатъци/приложение; (5) схемотехника на поддържащите схеми (ДТУ, АД-АР/АД-АК).

Схемотехника на RAM полупроводникови памет Обща архитектура на запомняща матрица (ЗМ), състав

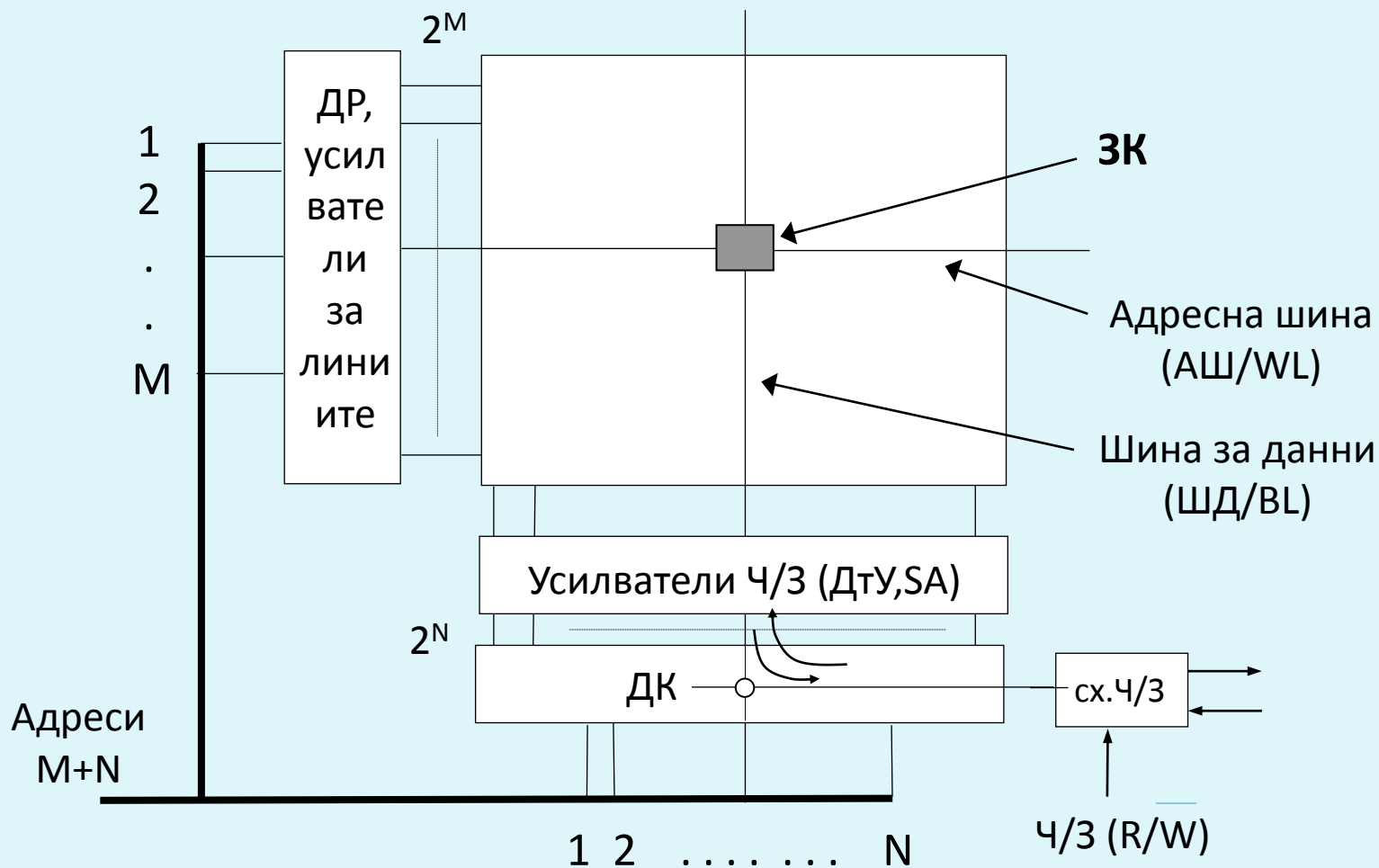
Област памет

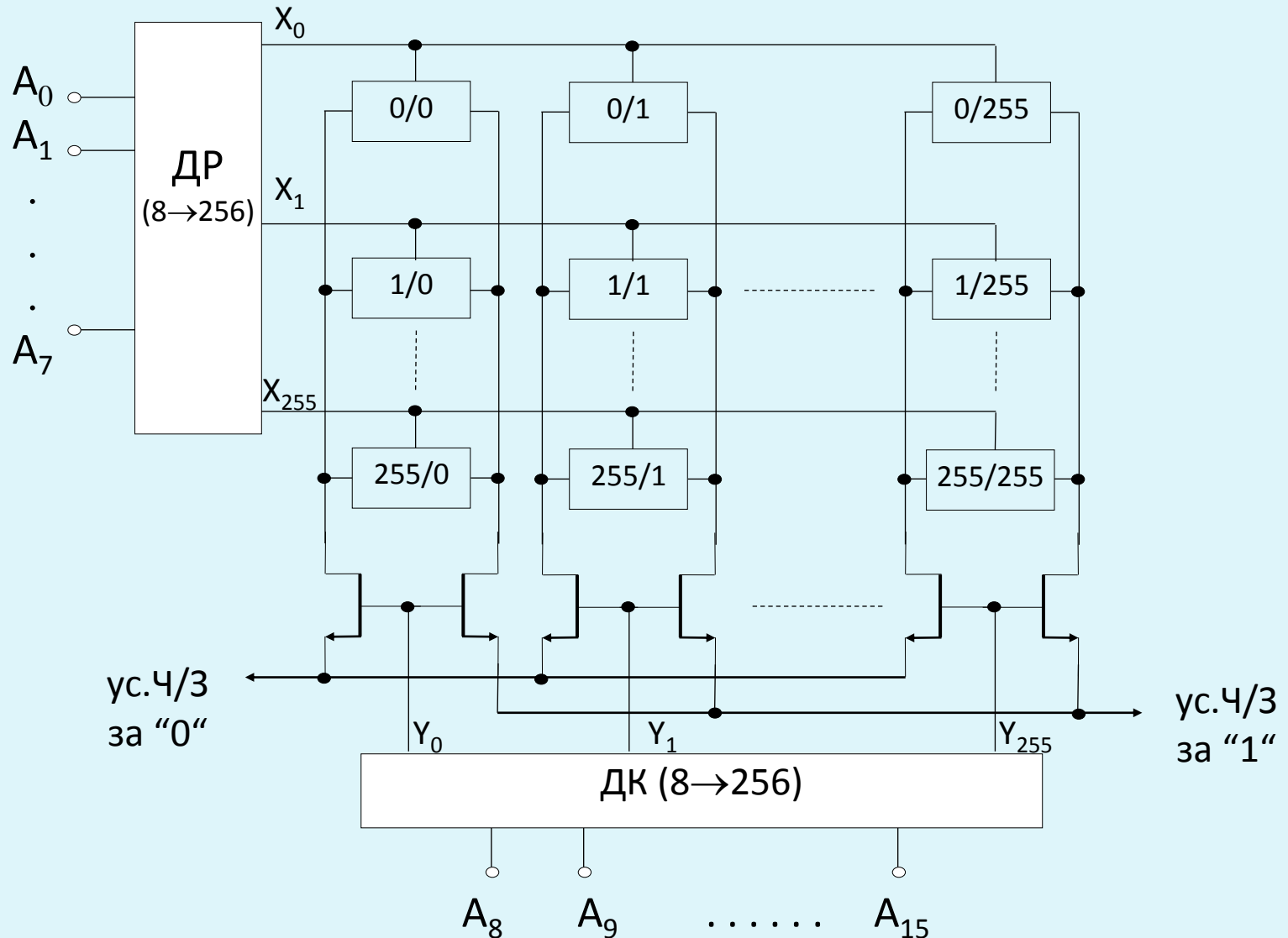
Пример: RAM с общ обем 256MB → 8(области)x32MB,
всяка област → 16 (секции)x2MB → всяка секция → 16(подсекции)x128KB

Схемотехника на RAM полупроводникови памети

Адресация на ЗК, дешифриране на общия адрес, шини

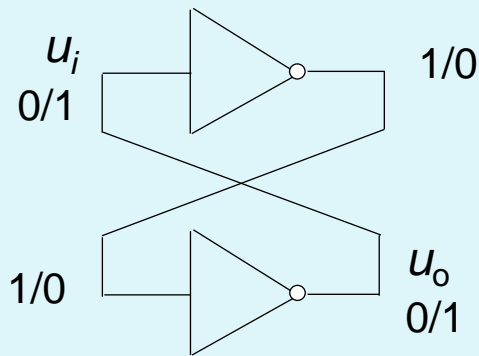

Схемотехника на RAM полупроводникови памети SRAM 3М: примерна организация при обем на паметта 64Kx1b

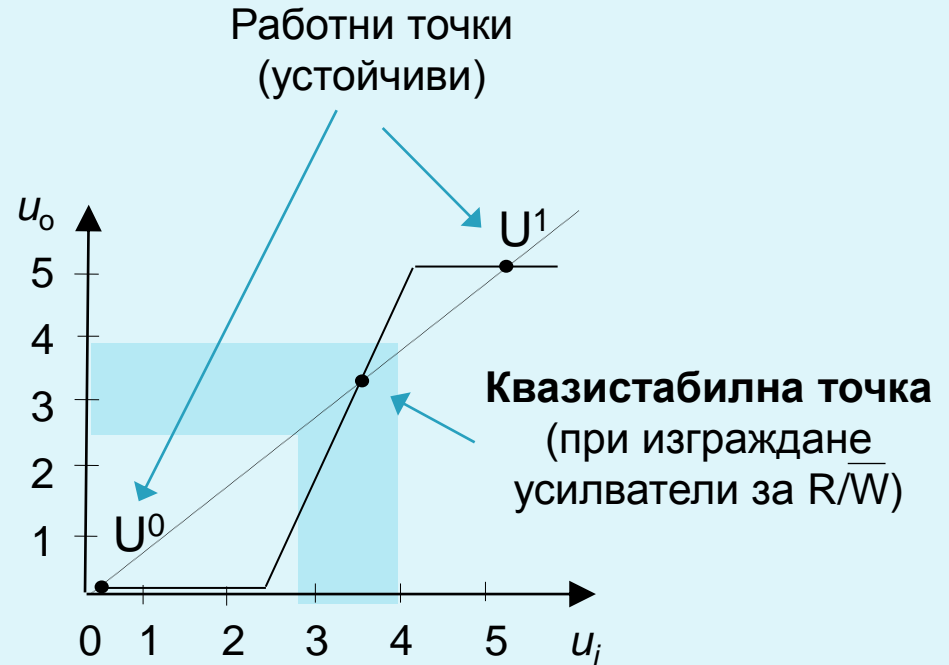

Статични RAM - SRAM

Схемотехника на основна клетка, ПХ

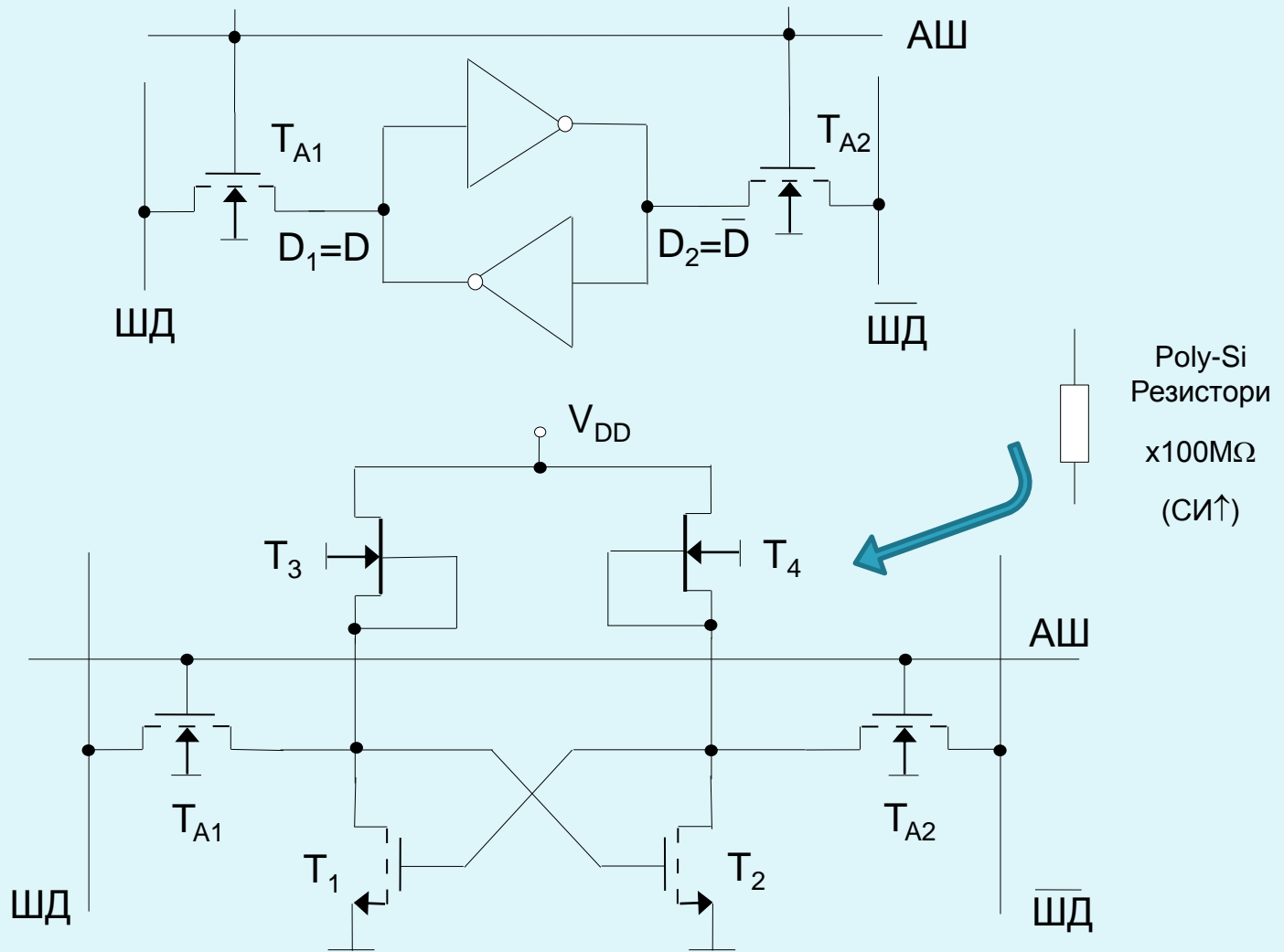

Latch (в устойчиво състояние)

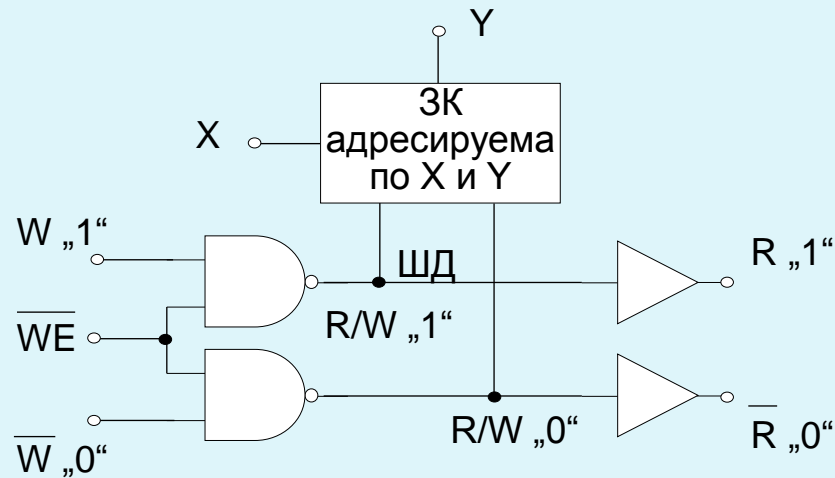
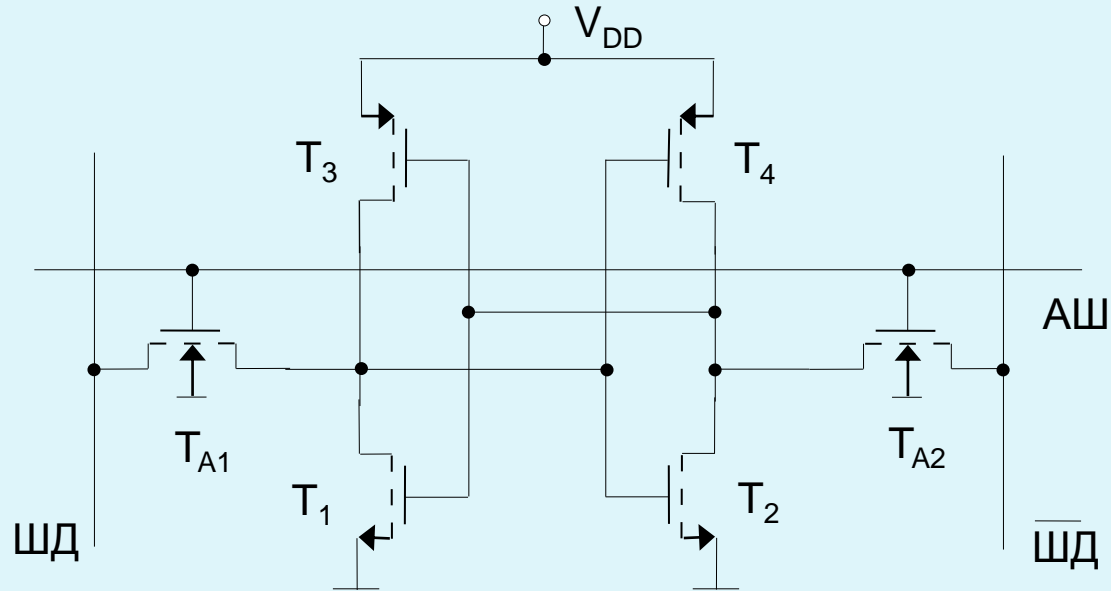
SRAM

6-транзисторна схема: структура, схемотехника (NMOS)

SRAM

6-транзисторна схема: схемотехника (CMOS), четене/запис от ЗК

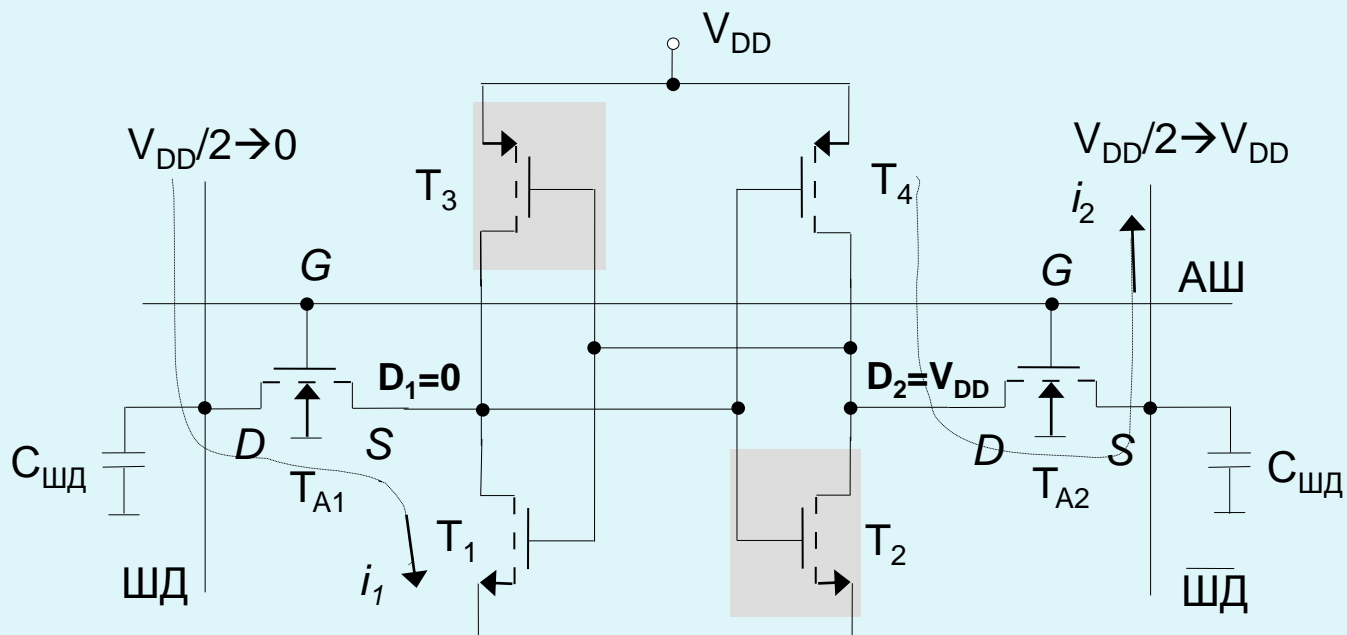

ШД (BL) →
! една шина: за четене и за запис едновременно

SRAM

6-T CMOS схема: четене

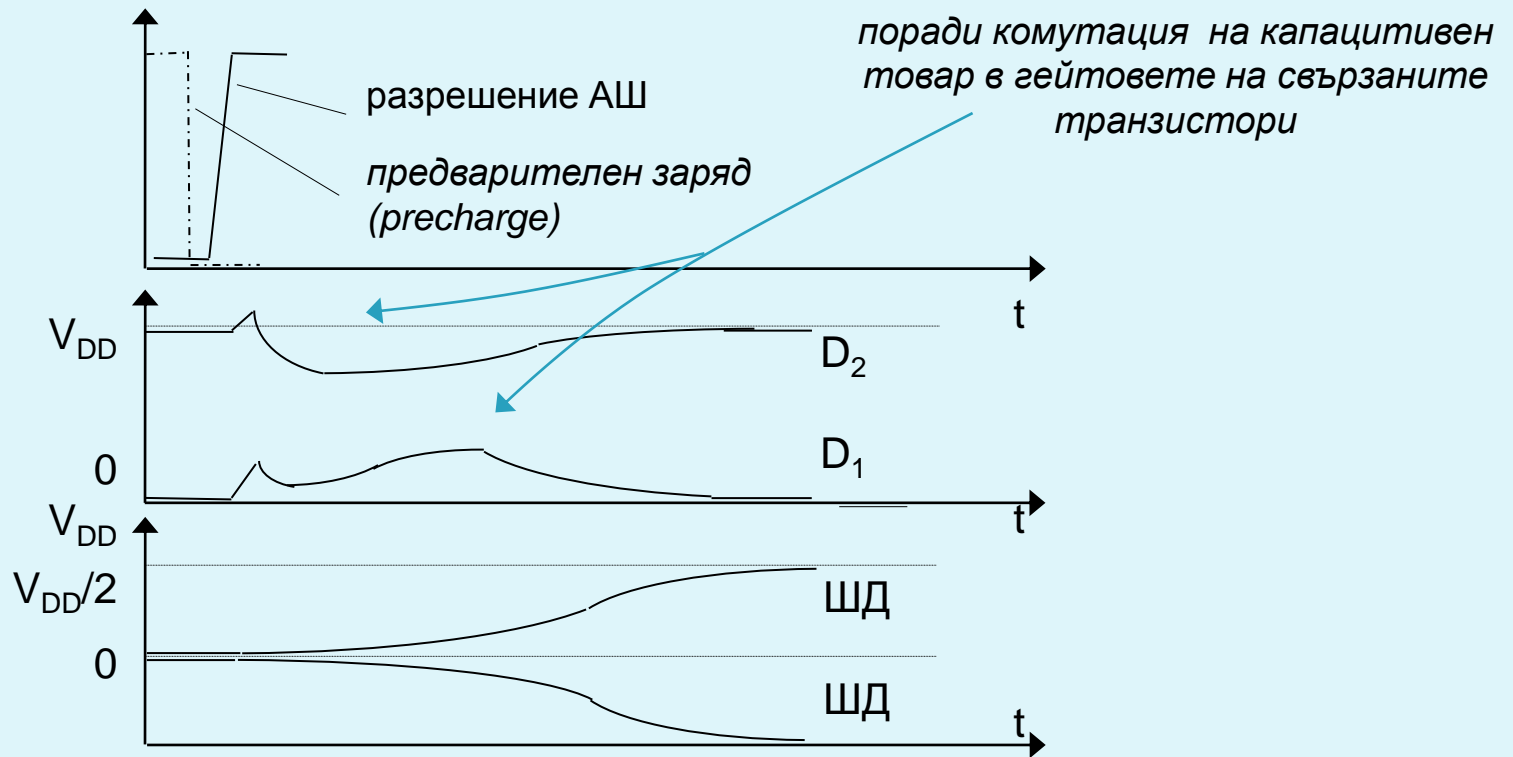
! ШД (BL) – precharge до $V_{DD}/2$

$T_{A1} \rightarrow u_{DS} < u_{GS} - V_T$ (линеен. режим)

$T_{A2} \rightarrow u_{DS} = u_{GS}$ (ИТ-в насищане)

SRAM

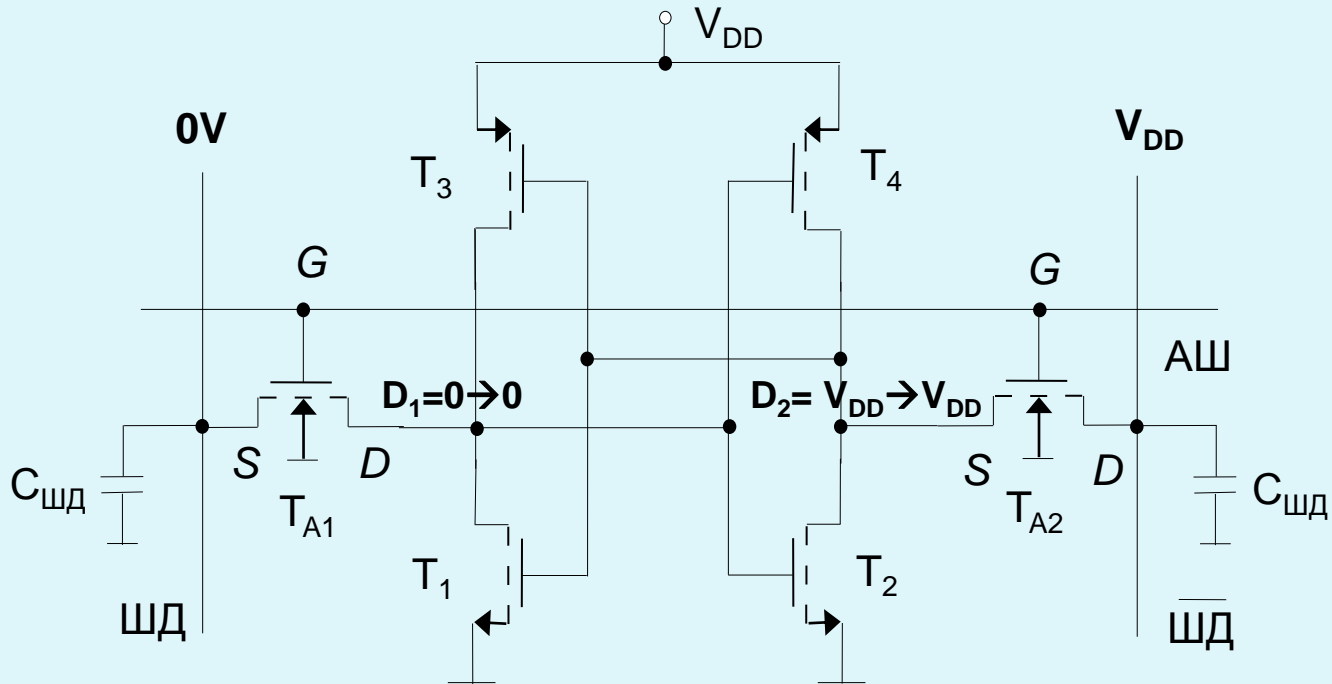
6-T CMOS схема: четене (ВД)

! Неразрушим процес на четене

SRAM

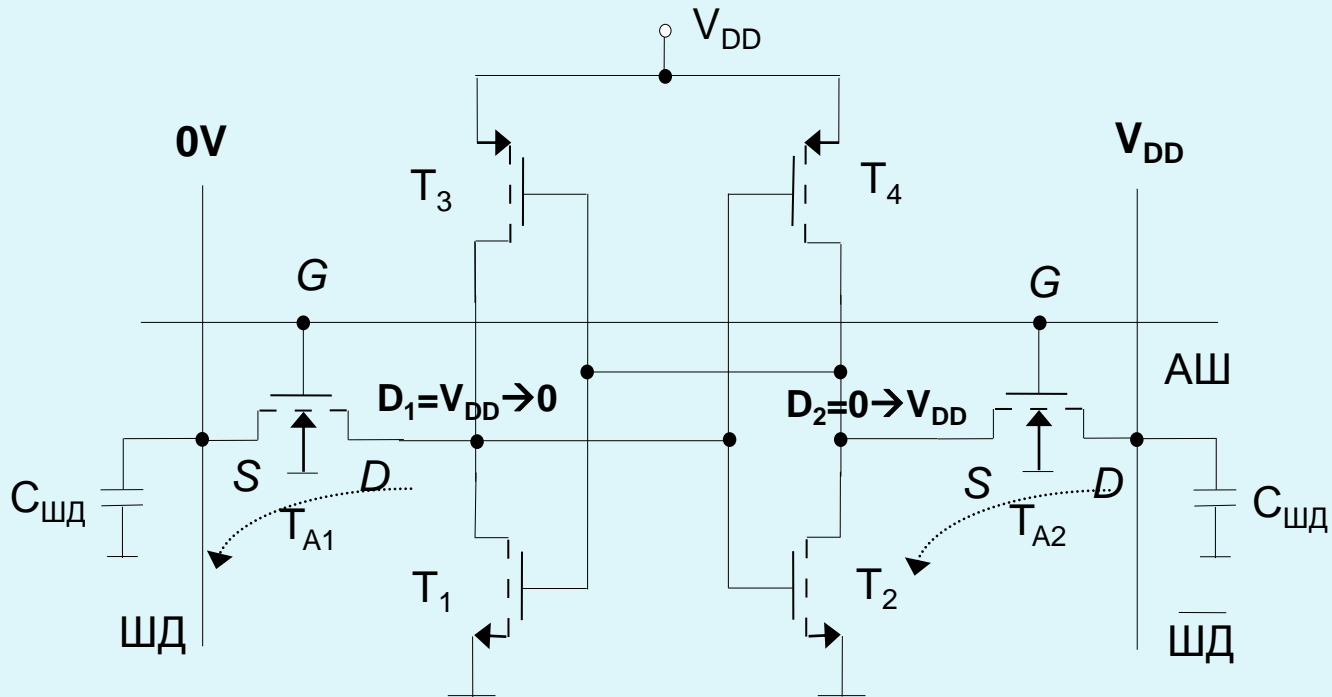
6-T CMOS схема: запис (U^0 при налична U^0)

без промяна: не протичат токове на презаряд

SRAM

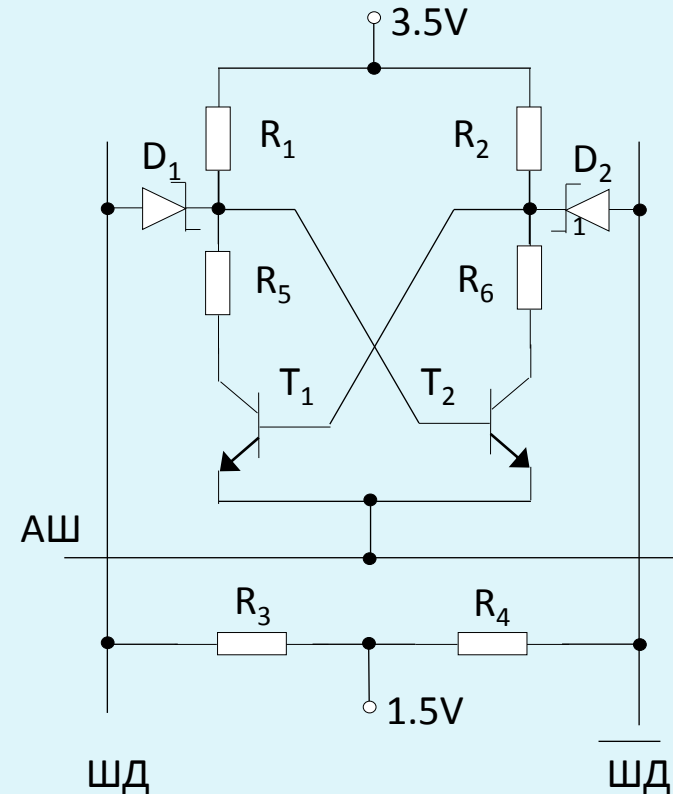
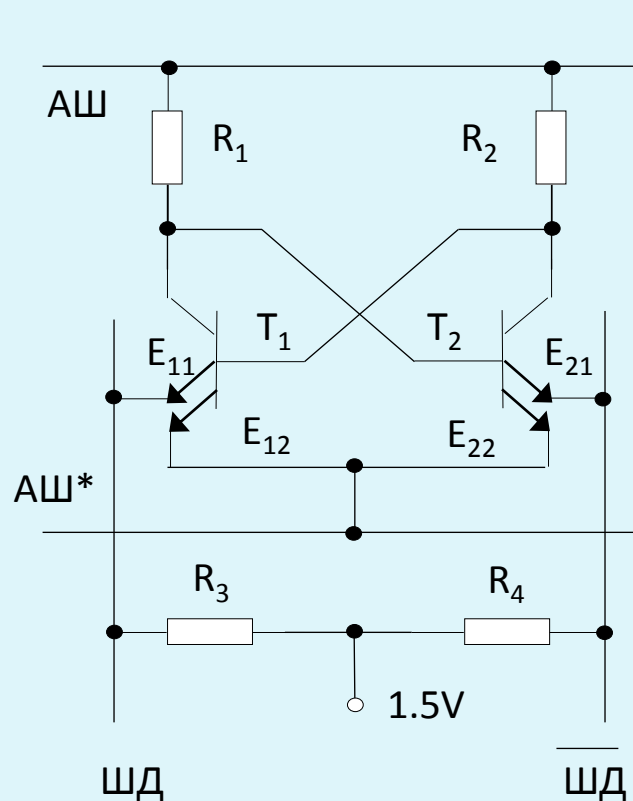
6-T CMOS схема: запис (U^0 при налична U^1)

$T_{A1}, T_{A2} \rightarrow u_{DS} = u_{GS}$ (ИТ)

$U_{D1} \downarrow, U_{D2} \uparrow$ - развитие на ПОВ при $U_{D1} < U_{D2}$

Биполярни SRAM 3К – с двумитерни транзистори, с Шотки диоди

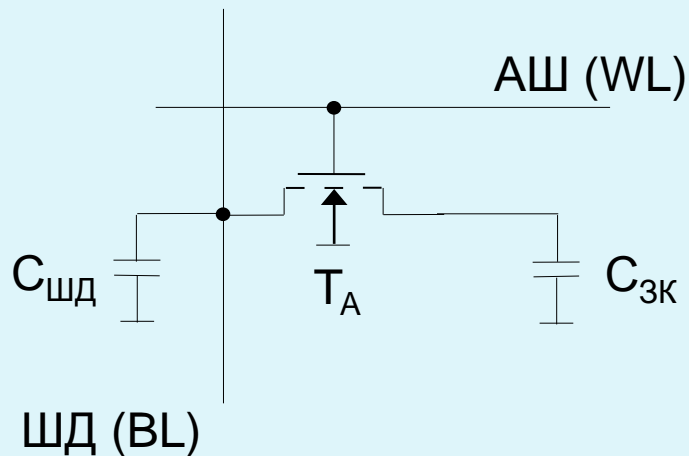

- ❑ двустепенен процес на адресация: (1) един цял ред → запис в регистър (2) избор на 3К от регистъра;
- ❑ режими: **R/W, установен (standby)** → различни напрежения на АШ, АШ*: $u(1)=4.3V$ / $u^*(1)=2.0V$
 $u(0)=1.3V$ / $u^*(0)=0.3V$ (намалява се консумацията);
- запис "0": АШ- $u(1)$, $u^*(1)$, ШД (емитера E_{11}) – "0" → ток през T_1 , $u_{CT1} \downarrow$, T_2 се запущва. Връщане в установен режим - $u(0)$, $u^*(0)$, ШД=1.5V. T_1 остава отпушен с базов ток през R_2 , T_2 остава запущен (ниска стойност на напр. в АШ в установен режим).
- запис "1": АШ- $u(1)$, $u^*(1)$, ШД (емитера E_{11}) – "1", (емитера E_{21}) – "0" – аналогично: T_2 отп., T_1 зап.

Динамични памети – DRAM

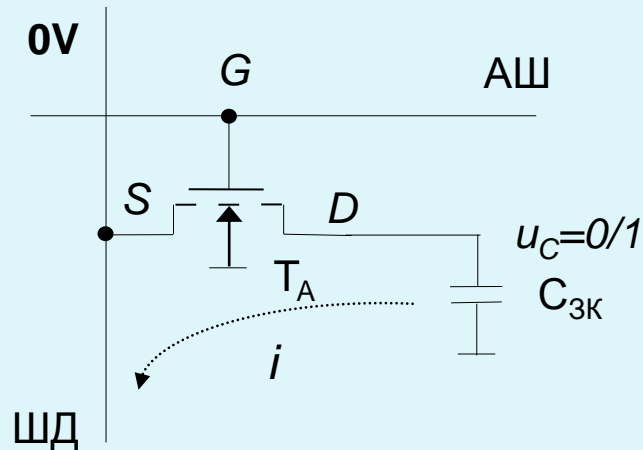
Еднотранзисторна ЗК (1-T DRAM) – особености, схемотехника

- Робърт Денард (1970 г., IBM)
- Минимална заемана площ (висока СИ);
- Утечни токове – необходимост от регенерация ($2ms \dots 10ms \uparrow$);
- Специални конструкции за увеличаване на $C_{ЗК}$.

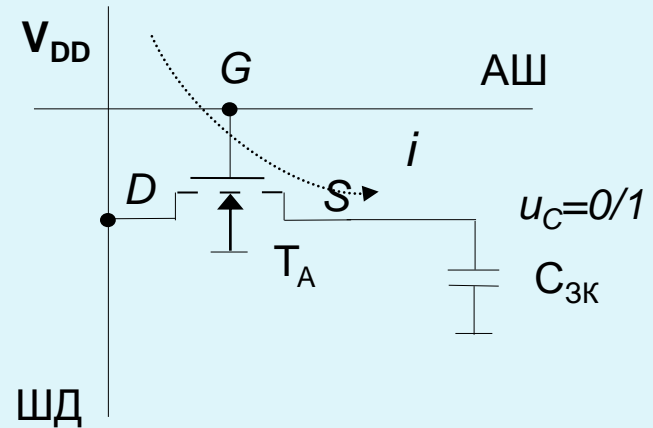

Динамични памети

1-T DRAM – запис на информация (“0”, “1”) в 3К

- ШД → 0V : (1) $u_C = "0"$, $U_{DS} = 0$, $i = 0$;
 (2) $u_C = "1"$ ($u_C > 0$), разряд на С през T_A до 0V;

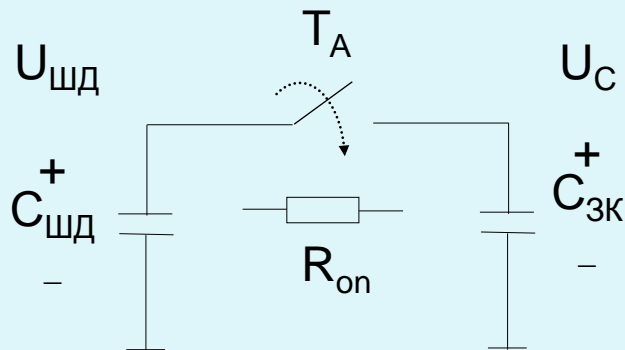
- ШД → V_{DD} : (1) $u_C = "1"$, $U_{DS} = 0$, $i = 0$;
 (2) $u_C = 0$ ($u_C < V_{DD}$) заряд на $C_{ЗК}$ до $u_C = V_{DD} - V_T$;
 $u_{SB} = u_C > 0 \rightarrow U^1 \downarrow$

$$U_C = U^1 = U_G - V_{TN} = U_G - \left[V_{T0} + \gamma \left(\sqrt{U_C + 2\phi_T} - \sqrt{2\phi_T} \right) \right]$$

Динамични памети

1-T DRAM – четене на информация от ЗК, модел

- предварително зареждане на ШД до $V_{DD}/2$ (най-често);
- преразпределение на заряда Q между ШД и ЗК (посока: в зависимост от записаната преди това информация в ЗК) до напрежение U_K в края на процеса;

$$Q_H = C_{\text{шд}} \cdot U_{\text{шд}} + C_{\text{зк}} \cdot U_C \text{ - в началото}$$

$$Q_K = (C_{\text{шд}} + C_{\text{зк}}) \cdot U_K \text{ - в края}$$

$$U_K = \frac{C_{\text{шд}} U_{\text{шд}} + C_{\text{зк}} U_C}{C_{\text{шд}} + C_{\text{зк}}}$$

$$\Delta U = U_K - U_{\text{шд}} = \frac{U_C - U_{\text{шд}}}{1 + C_{\text{шд}}/C_{\text{зк}}}$$

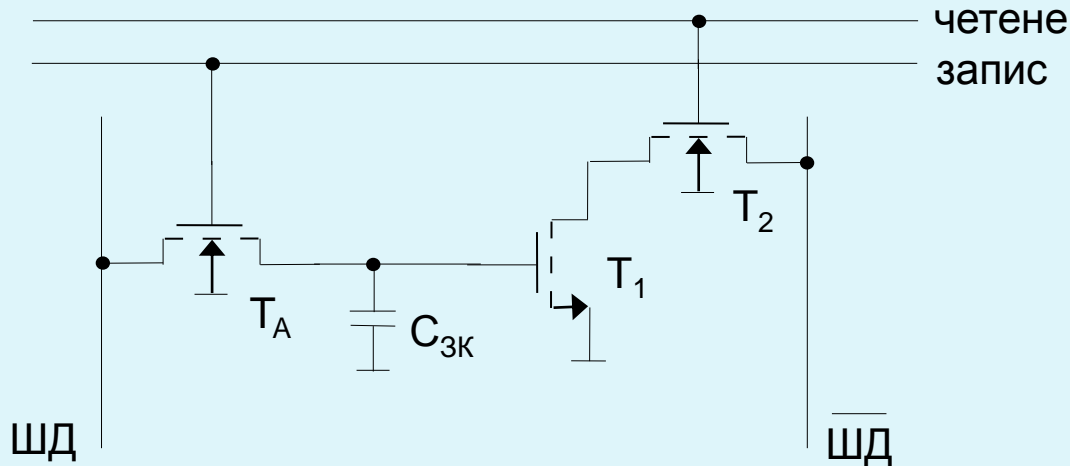
$C_{\text{шд}} \gg C_{\text{зк}} \rightarrow \Delta U \downarrow$ - **неблагоприятно**, налага специални изисквания към ДТУ (усилвателите за R/W)

Разрушаващ процес на четене – необходима е регенерация!

Динамични памети

Тритранзисторна (3-T) DRAM: схемотехника

T_A - транзистор за достъп.

- при $U_c = U^1 \approx V_{DD} \rightarrow T_1$ отпушен;

- при $U_c = U^0 = 0 \rightarrow T_1$ запущен,

Достъп през T_2 . Чете информация, обратна на стойността на C_{3K} ;

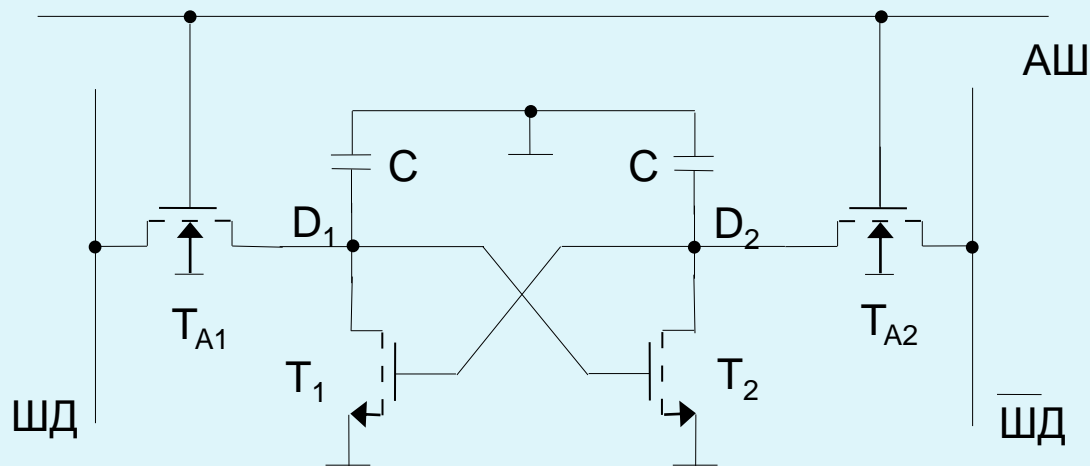
Отделни шини за четене и за запис (могат да се обединят);

Значителна утечка на C_{3K} през T_A – регенерация;

! неразрушимо четене (T_1).

Динамични памети

Четиритранзисторна (4-T) DRAM: схемотехника

Малко време за достъп: 3К на база структура с ПОВ (както при SRAM).

! Лесна регенерация: ШД/ШД се свързват едновременно към V_{DD} .

Запис → в точки D_1/D_2 се установява през съответната ШД:

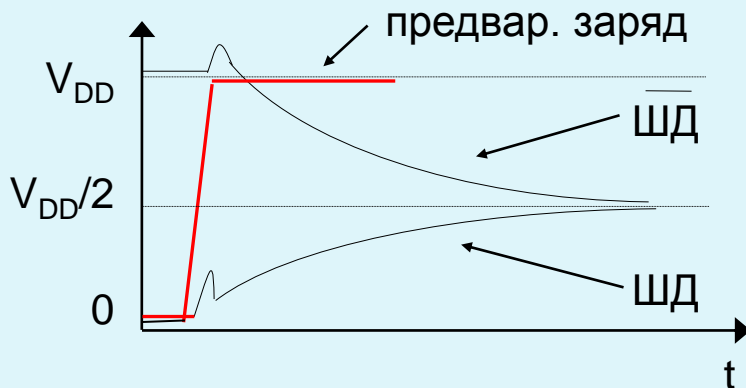
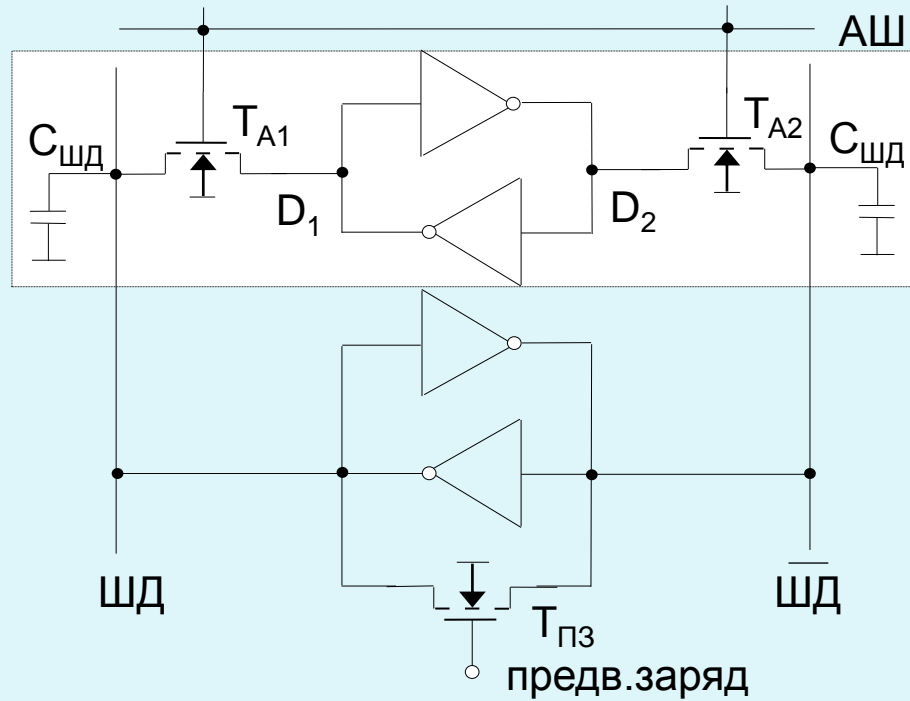
$$U^0=0V, U^1=V_{DD}-V_T.$$

Четене → Предварителен *precharge* на двете ШД до $V_{DD}/2$.

Преразпределение на заряда от $U_{D1}=U^1=V_{DD}-V_T$ до $V_{DD}/2$ и от $U_{D2}=U^0$ до $V_{DD}/2$ (опасност от отпушване на T_1).

Полупроводникови памети

Поддържащи схеми – детекторни усилватели (ДТУ), SRAM с ДТУ, ВД

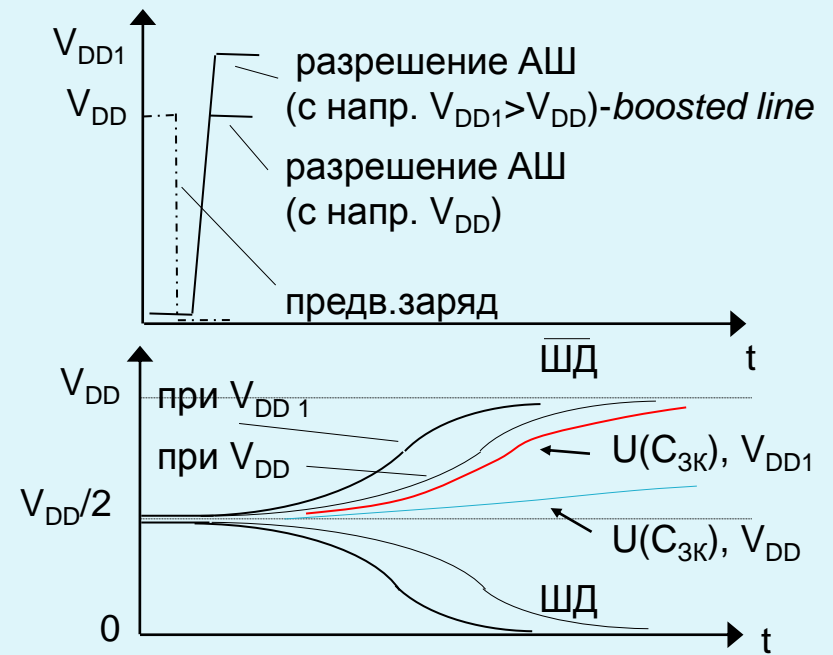
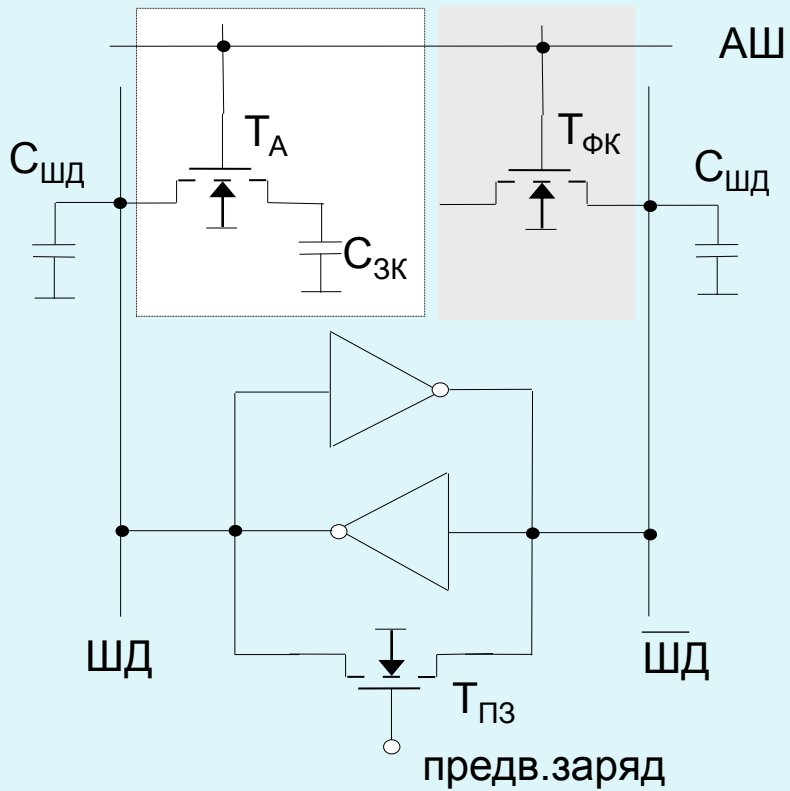

$C_{шд} \approx 500-200\text{fF}$, $W/L=50$ (типово);

Достигане в двата възела на ДТУ на равни напрежения $\rightarrow 15-8\text{ns}$.

Полупроводникови памети

Структура на DRAM с ДтУ, ВД

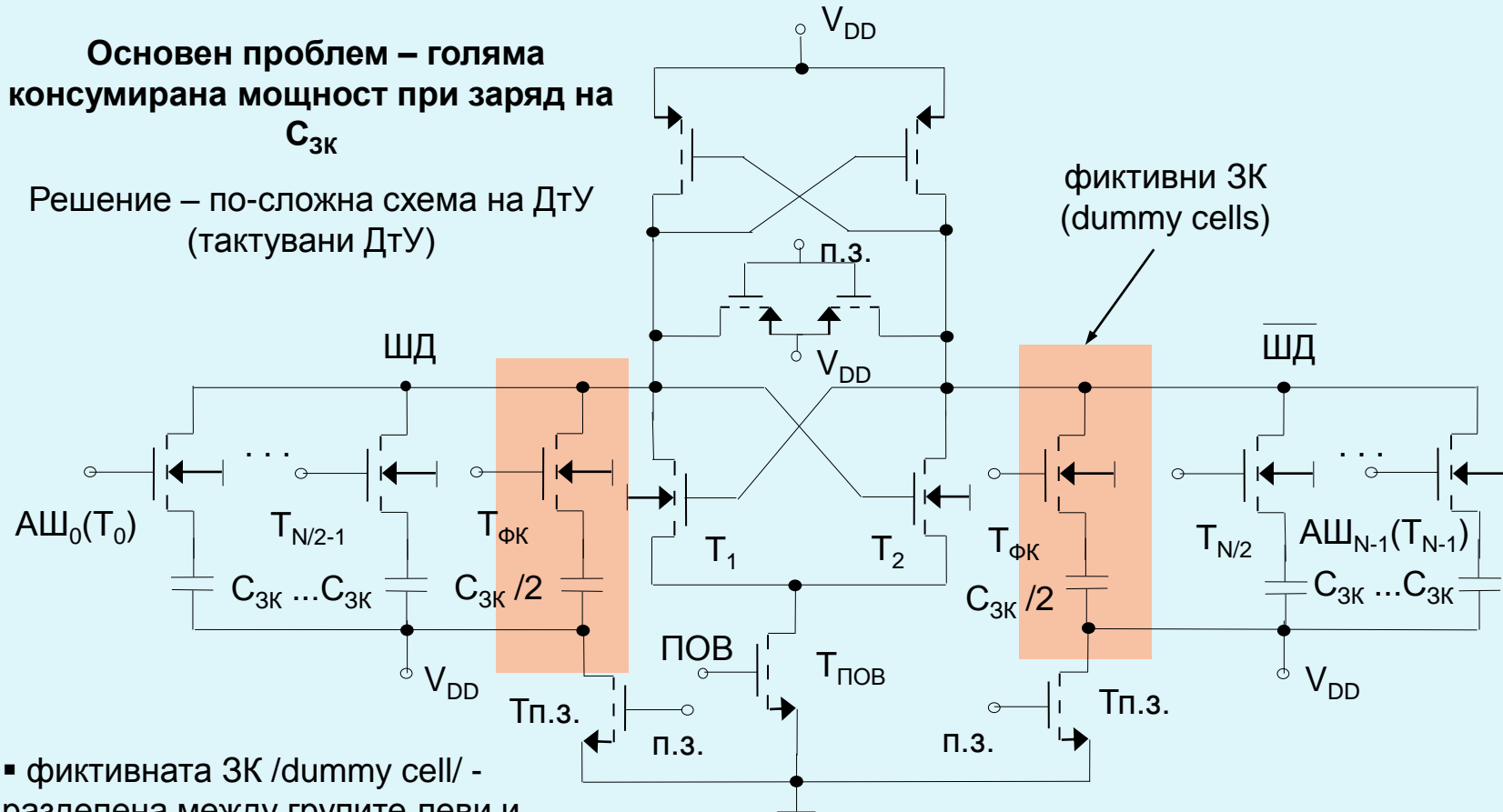

Полупроводникови памети

1-T DRAM с компенсация на заряда (тактуван ДТУ)

Основен проблем – голяма консумирана мощност при заряд на $C_{3К}$

Решение – по-сложна схема на ДТУ (тактувани ДТУ)

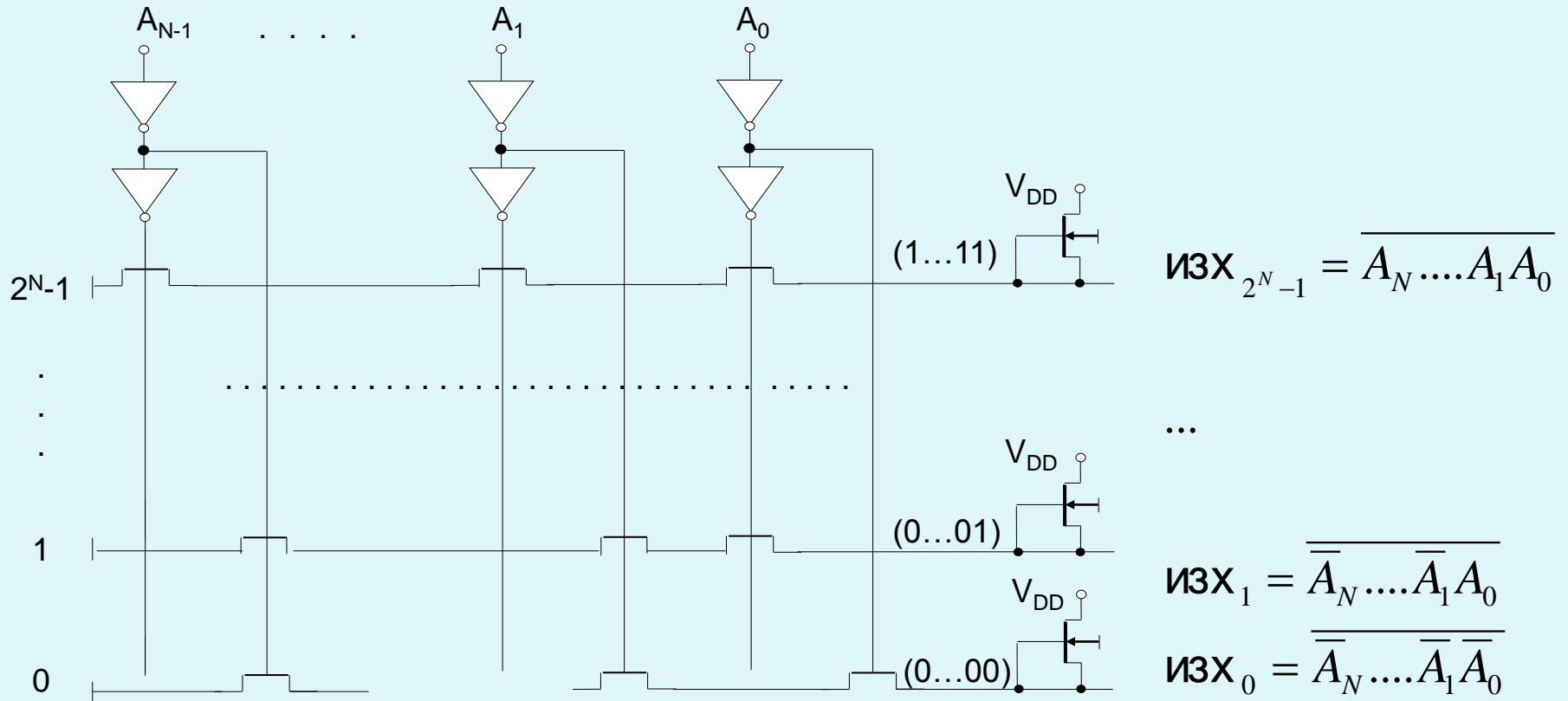

- фиктивната 3К /dummy cell/ - разделена между групите леви и десни 3К;
- предварителен заряд – п.з.=high, шините за данни се зареждат до $V_{DD}/2$ при ПОВ=low

Полупроводникови памети

Поддържащи (периферни) схеми: реализация на АД (нетактувани)

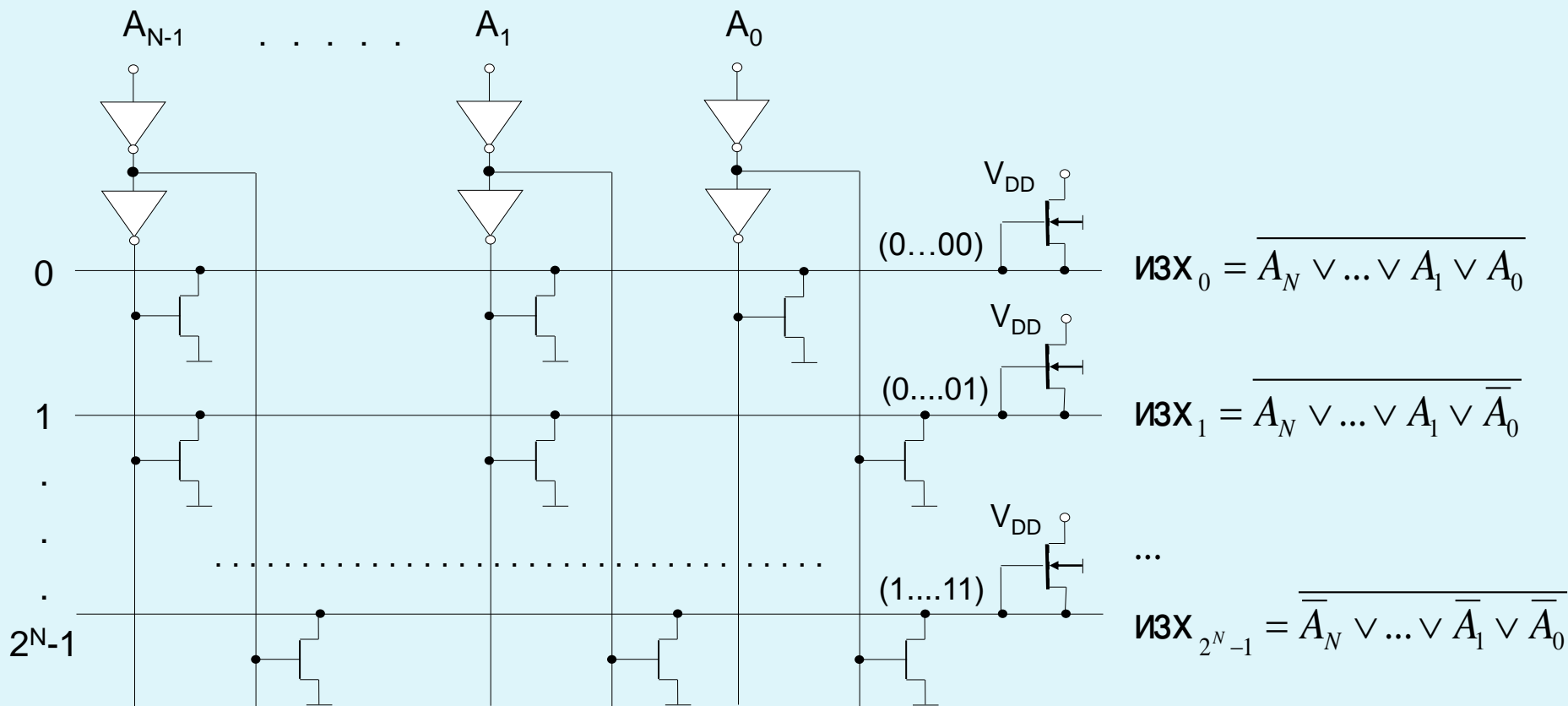
Класическа NAND структура

Полупроводникови памети

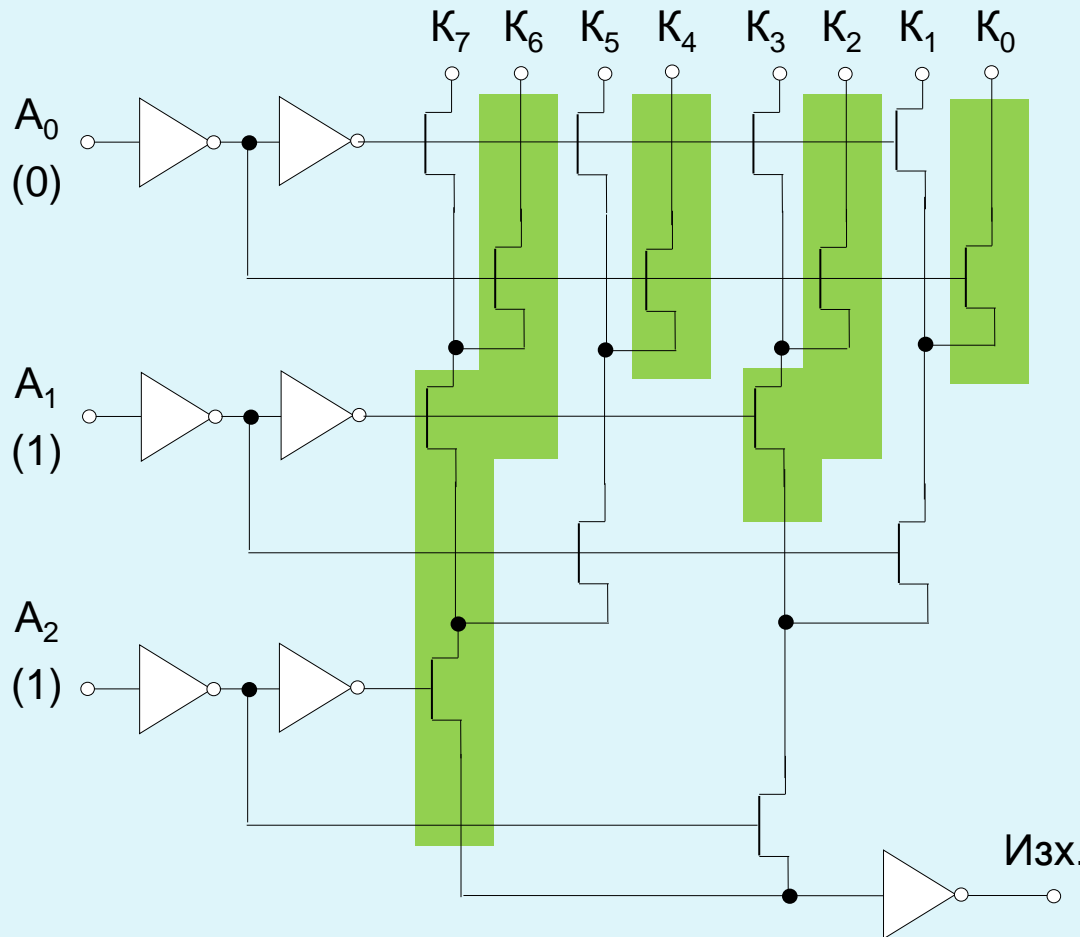
Поддържащи (периферни) схеми: реализация на АД (нетактувани)

Класическа NOR структура

Полупроводникови памети

Поддържащи (периферни) схеми: реализация на АД чрез ЛУТ (логика с управляващ транзистор/pass-transistor logic) - специално за реализация на дешифратори по колони, ДК

! намален брой транзистори спрямо NAND и NOR-базираните структури.

2^{N-i} транзистора за всеки адресен бит:

-N-брой адресируеми колони (тук $N=3$);

- i -пореден номер на адресната шина (тук $i=0,1,2$).

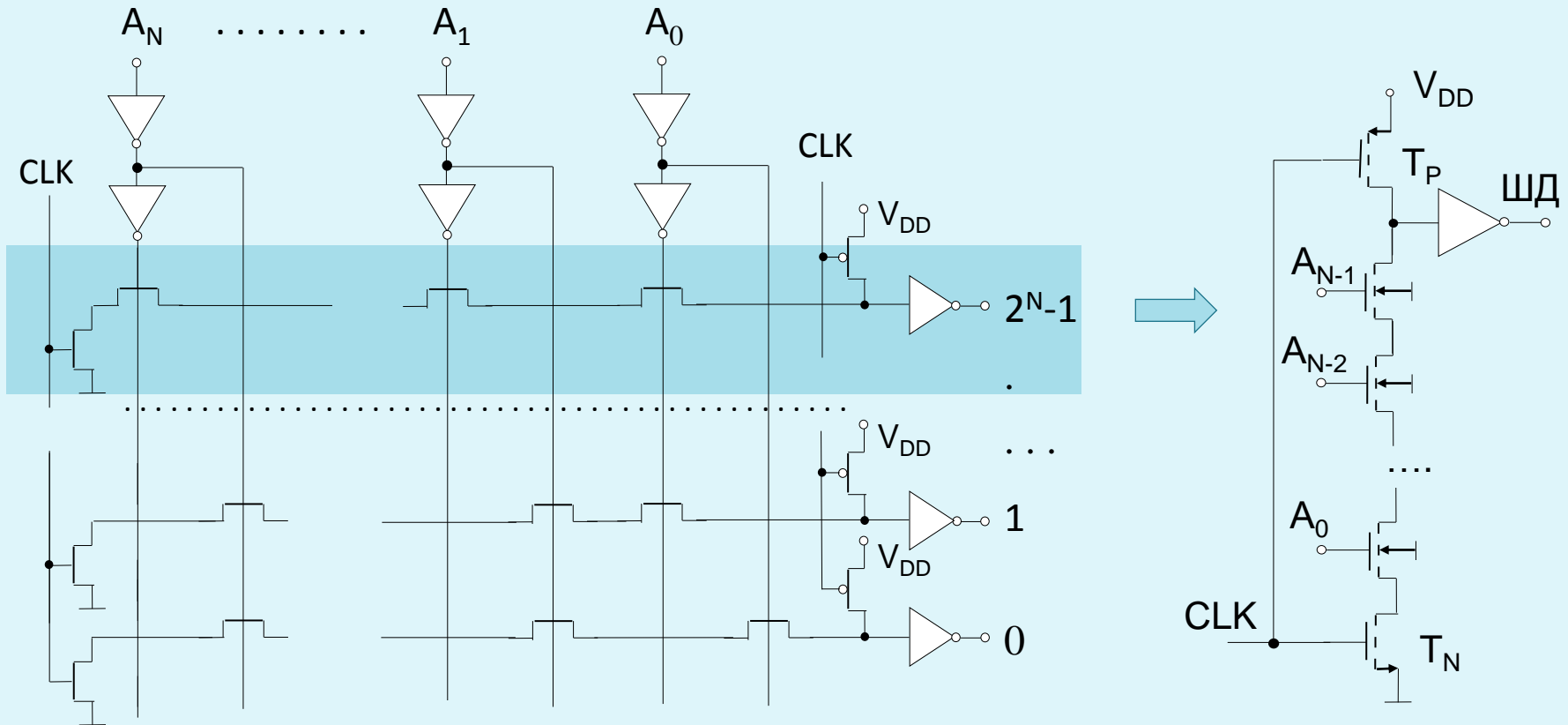
изх.ниво преди инвертора

$\rightarrow V_{DD} - V_{TN}$

Полупроводникови памети

Поддържащи (периферни) схеми: реализация на АД чрез тактувани структури → Домино структура (за VLSI приложения)

- вариант на NAND – базираните АД;
- подготвителна фаза – CLK=low: $U_{шд}$ =low;
- изпълнителна фаза – CLK=high: $U_{шд}$ = low/high (преход само от 0→1).